

ŽARIŠČE

Kanalski Kolovrat v spominih Franca Jerončiča

ADRIJAN PAHOR

Prejšnjo nedeljo je bila v Ligu predstavljena knjiga Življenje na Kanalskem Kolovratu, avtorja Zorana Jerončiča. Gre za nadvse zanimivo pričevanje o naši prisotnosti na tem izpostavljenem delu slovenskega ozemlja tik ob furlanski nižini, kjer se je se je zgodovina večkrat poigrala z našim prebivalstvom, ki je živevalo zdaj pod enim, zdaj pod drugim vladarjem. Najbolj boleče pa je zarezala v življenje naših rojakov med rekama Idrijo in Sočo takoj po drugi svetovni vojni, ko je zaradi meje prišlo do prekinitve povezav in posledičnega odseljavanja ljudi. Od triinšesetdesetih vasi, ki so obstajale na začetku prejšnjega stoletja, jih je danes ostalo samo še dvajset. O tem in še o marsičem drugem nam v knjigi spregovori Zoran Jerončič, ki se v knjigi predstavi kot radovedni zapisovalec in posredovalec vsega, kar mu je svoj čas in še nedolgo od tega pripovedoval njegov oče Franc. Ta je namreč vse življenje pisal dnevnik in vse, kar je bilo zanimivega, neobičajnega, nevsakdanjega zabeležil. Gre za zgodovinske dogodke, informacije o gospodarskih, etnografskih, etnoloških, geografskih in drugih značilnosti našega prostora na skrajnem zahodu slovenskega narodnega ozemlja, neka-

ko od prve svetovne vojne do današnjih dni. Ob vsem tem je zanimivo, da se je ideja glede potrebe po objavi vsega tega bogatega gradiva, porodila prav njima – očetu in sinu in da ju ni nihče k temu silil ali nagovarjal. Enostavno sta se zavedala, da bi bilo zamočati ali zadržati vse to bogastvo zase, malodane tako kot oropati naše narodopisje za delček mozaika, ki mu pripada po pravici. V nizanju zgodb in informacij ljudi s Kolovrata se Franc Jerončič izkaže kot izrazito slikovit pripovedovalec, duhovit in natančen, tako da pred bračcem zaživi več kot stoletna epopeja tega ljudstva, od nekdanjega predmeta interesov velesil, mednarodnih konfliktov in spreminjanja mej(e). Najrazličnejše zgodbe in zapisi tako zaobjamejo še širši časovni spekter, od Napoleonovega časa, Beneške republike, Avstro-Ogrske, prve svetovne vojne, fašizma, druge svetovne vojne in poveljnega obdobja SFRJ. Pred nami zaživijo kraji, vasi in zaselki, tudi tisti, ki jih danes več ni, v besedi in fotografiji, ki nemo pričajo o spremembah, ki so se dogodile v vsem tem času. Knjiga ima zato izrazito dokumentarno vrednost, ki jo moramo brati kot prispevek ali dodatek k našemu zgodovinopisju in etnologiji, ne pa kot čisti historio-

grafski zapis.

Posebna odlika knjige je tudi jezik, klen, pester, slikovit, skladijsko dinamičen in stilno nadvse inovativen, da bralca takoj potegne vase. Če nekateri izbirajo knjige na knjižnih policah sodeč po tem, kako je avtor s pripovedovanjem začel in kako zaključil, potem je to Jerončič naredil res mojstrsko: začetek je tako rekoč in medias res, konec pa se sklada z zaključkom opravljene poti, na kateri sta se večkrat celo prebila do vseh triinšesetdesetih zaselkov, ki so v knjigi popisani in fotografirani. Ob prebiranju knjige se zavemo, da gre nedvomno za veliko dejanje, predvsem zaradi sistematične dokumentacije vseh tistih vasi in zaselkov, ki jih danes več ni in bi skoraj gotovo v nasprotnem primeru šli v pozabo, pa tudi zaradi živega prikaza ljudi in vsakodnevnega življenja v tem delu naše domovine. Garaško delo, ki ga že ob prelistavanju uteleša knjiga Franca in Zorana Jerončiča postaja, v trenutku, ko je »zasedla naše knjižne police«, garant za ohranjanje trajnega spomina o slovenski prisotnosti na tem preizkušenem delčku Slovenije in istočasno uvod v nove avanture, saj ima baje Franc Jerončič napisanega gradiva vsaj še za eno knjigo....